

**STRATEGIA – CADRU
DE DEZVOLTARE CULTURALĂ A MUNICIPIULUI IAȘI
2015 – 2025**

Prof. univ. dr. Florin Cîntic

Notă preliminară

Proiectul de strategie culturală pe zece ani înaintat Consiliului Local Iași reprezintă rezultatul unor reflecții și observații bazate pe experiența mea de peste două decenii în politici publice în domeniul culturii, precum și de lansator și manager de proiecte culturale ieșene cu mare vizibilitate internațională. El se bazează, de asemenea, pe analiza potențialului cultural al Iașului realizată de firma KEA din Bruxelles, în cursul anului 2014.

Acest proiect își propune să articuleze obiectivele, domeniile de acțiune și măsurile pe care municipalitatea le poate adopta pentru dezvoltarea sectorului creativ și a ofertei culturale a Iașului în următorul deceniu, dezvoltând o primă linie de politici publice în continuarea Strategiei de dezvoltare durabilă Iași - 2020. Pentru că liniile de finanțare și prioritățile trebuie să fie asumate prin decizie politică, un astfel de cadru conceptual trebuie să fie adoptat de plenul aleșilor locali. De aceea, propunerea de față are o maximă deschidere politică implicând, în egală măsură, perspective liberale (sprijinirea antreprenorilor creativi) sau social-democrate (programele de democrație culturală) urmând ca prioritățile și proporțiile bugetării să fie adoptate pe viitor în funcție de configurațiile posibile ale scenei politice locale. Cât privește acțiunile culturale propriu-zise, ele vor fi cuprinse în planuri de acțiune de sine stătătoare în etapele viitoare, elaborate de instituții, de specialiști, de antreprenori culturali sau de consilierii locali.

Ca oriunde altundeva în lumea civilizată, un astfel de document sintetic nu este decât un instrument de prognoză și de articulare de politici, el nu descrie instituții sau acțiuni propriu-zise, ci articulează un cadru de referință în funcție de care vor fi aplicate în viitor măsuri concrete de sprijinire a sectorului cultural din bugetul efectiv al Primăriei. Trebuie, de asemenea, precizat că el nu reprezintă dosarul de candidatură al Iașului și nici nu anulează alte proiecte-cadru la nivel județean sau național, mai ample sau mai rudimentare.

INTRODUCERE

a. SCURT ISTORIC

Centru urban cu peste 300.000 de locuitori din care aproape o treime tineri, elevi, studenți, masteranzi sau absolvenți, Iașul este un municipiu definit prin istoria, spiritualitatea și cultura sa într-o măsură mai mare decât prin forța sa economică.

Teritoriu locuit de peste cinci milenii, fost centru de apariție și iradiere regional-europeană a marii culturi neolitice Cucuteni - Tripolie, Iașul se cristalizează drept centru urban de tip medieval în urmă cu mai bine de șase secole.

În timpul stăpânirii romane din Dacia, populația autohtonă a interacționat cu alanii, în zonă funcționând un centru zonal probabil al iazigilor (numiți și ași sau **iași**), populație sarmatică cu origini iraniene care a mai stabilit și în Panonia, în sec. I, un *Municipium Iassiorum*, surse istorice neconfirmate vorbind de revenirea acestora în zonă în perioada secolului al XII-lea de la care, se presupune că ar veni și numele orașului, sursele istorice asupra acestei chestiuni controversate fiind, până acum, incerte.

Prima mențiune documentară cunoscută până azi a cetății de scaun a Iașilor este din 1408, într-un document de cancelarie al lui Alexandru cel Bun, prin care acesta acorda privilegii comerciale negustorilor din Lvov, ceea ce arată că așezarea urbană devenită reședință domnească secundară era un centru comercial stabil de cel puțin un veac.

Reședință domnească secundară, apoi centru al puterii politice a Statului feudal și apoi modern al Moldovei, Iașul, prin activitatea sa înfloritoare din punct de vedere comercial, religios și cultural, a constituit, în ultima jumătate de mileniu,

cel mai important centru de iradiere a valorilor intelectuale occidentale și a credinței creștine din regiune, fiind, în egală măsură, un spațiu al interferențelor și al dialogului cu alte culturi, în special cu cea armenească și cu cea evreiască, cărora li s-au adăugat în timp și alte influențe de mai mică anvergură, precum cea slavă-lipovenească, grecească sau poloneză.

Ca în toate celelalte țări din regiune unde funcționa moștenirea bizantină, și la Iași biserica ortodoxă, de rit grecesc, dar utilizând în cancelarie și pentru tipărituri limba slavonă și, mai târziu, până la 1865, limba română scrisă cu alfabet chirilic, a urmat principiul *symphoniei*, o simbioză cu puterea pământească a domnitorului, Mitropolia Moldovei funcționând în centrul urban unde era stabilită cetatea domnească. În Evul Mediu, Iașul devine capitală politică în timpul domniei lui Alexandru Lăpușeanu (1565), dar Mitropolia Moldovei, deși prezentă mereu la curtea domnitorului, devine efectiv centru al bisericii ortodoxe pentru toată Moldova abia cu mutarea la Iași a mitropolitului Dosoftei (1676).

Grație rolului esențial jucat de mănăstiri în sec. XV-XVIII de salvagardare a culturii scrise și de creare a primelor centre de educație și tipărituri în limba română, atât patrimoniul arhitectural, cât și cel cultural și artistic al Iașului este dominat, în Evul Mediu, de binomul **cult-cultură**, în contextul în care civilizația urbană a fost reprezentată în această perioadă de spațiile fortificate, singurele capabile să asigure protecție în fața feluritelor tipuri de invazie, militară sau de pradă, din epocă, fie ele Curtea Domnească sau mănăstiri. Prin tezaurele artistice și de învățătură pe care le-au adăpostit, mănăstirile ieșene (Sf. Nicolae Domnesc – 1492, Golia – 1546, 1660, Galata – 1579, Frumoasa – 1585, Bârnova – 1626, Trei Ierarhi – 1639 sau Cetățuia – 1672), refăcute sau extinse în veacurile ce au urmat, au făcut ca astăzi cea mai importantă și valoroasă moștenire culturală să fie reprezentată de patrimoniul religios, fie el al bisericii ortodoxe, al bisericii catolice

(prima catedrală catolică, la 1879), al bisericii armenesti (prima pisanie, la 1395) sau al cultului mozaic (prima sinagogă construită la 1670 și refăcută în 1759). De asemenea, moaștele Sfintei Parascheva, devenită de secole "ocrotitoarea creștinilor din Moldova", cumpărate de Vasile Lupu și aduse la Mănăstirea Trei Ierarhi în anul 1641, constituie și astăzi mobilul celui mai cunoscut pelerinaj ortodox din această parte a Europei, ziua de 14 octombrie fiind, oficial, Sărbătoarea Orașului. Toate aceste lucruri fac din patrimoniul religios un punct-cheie în dezvoltarea politicilor culturale menite să pună în valoare acest tezaur arhitectural și artistic pentru a-l transforma într-un punct de interes turistic și într-un vector de dezvoltare a comunității.

Perioada modernă a orașului este marcată de Regulamentul Organic - 1831, o primă formă de constituție care aduce după sine cristalizarea instituțiilor statului modern, după model european. Capitală a Principatului Moldovei până la unirea cu Principatul Valahiei (1859), Iașul a deschis calea construcției instituționale pentru cultură, având o serie lungă de priorități naționale: primul spectacol în limba română, în casele Ghyka – 1816; prima gazetă în limba română, *Albina Românească* – 1829; primul monument de for public – 1840; primul spectacol muzical în limba română – 1834; se înființează Conservatorul filarmonic-dramatic – 1836 (ai cărui cursanți vor susține, în 1838, primul spectacol de operă în limba română); se înființează Biblioteca Academiei Mihăilene – 1839; prima revistă literară românească, *Dacia literară* – 1840; este inaugurat "Teatrul de la Copou" – 1847; prima Grădină Botanică – 1856; prima universitate din țară – 1860; prima Pinacotecă – 1860; Școala de Arte Frumoase – 1867; a fost clădit, după planurile lui Gustav Eiffel, Hotelul Traian – 1882; amplu program de monumente de for public, se ridică statuile lui Ștefan cel Mare – 1883, Miron Costin – 1888, Gh. Asachi – 1890, V. Alecsandri – 1905, M. Kogălniceanu – 1911; primul teatru

național, după planurile arhitecților vienezi Fellner și Helmer – 1895; se construiește Esplanada Elisabeta ("Râpa Galbenă") – 1900. În secolul XX, cu excepția construcției Palatului Culturii – 1925, proiectele noi urbanistice și de infrastructură culturală sunt mai reduse, fiind de regulă, după 1944, anexate canonului propagandistic comunist.

O mențiune specială merită înființarea la Iași de către Avram Goldfaden, în 1876, a primului teatru evreiesc din lume, "Pomul Verde".

Intellectualitatea ieșeană a generat, în a doua jumătate a secolului al XIX-lea și în prima jumătate a sec. XX, cele mai importante curente de idei literare care au dominat dezbaterile culturale și ideologice ale țării precum *Junimea*, *Contemporanul*, *Viața Românească*, aici activând, de-a lungul timpului, figuri majore ale culturii naționale, artiști, literați, critici sau mari gânditori și istorici.

În concluzie, Iașul beneficiază de o moștenire culturală autentică și de mare valoare, constituind unul dintre cele mai importante centre ale culturii înalte din regiune, cu o ofertă consistentă în ceea ce privește valorile clasice naționale și europene. Această ofertă culturală orientată către o perspectivă mai tradiționalistă, care privilegiază excelența și formele de expresie culturală de sorgine clasică, care omagiază activ un trecut istoric de mare relevanță și a cărei legitimitate este fundată pe valori istorice și pe prestigiul marilor personalități ale locului, reprezintă punctul de plecare în construcția unei strategii pe termen lung. Strategie al cărei scop este crearea de valoare adăugată prin regândirea unui set de măsuri pe termen lung și prin asumarea unor priorități capabile să îmbunătățească și să sporească, în acord cu politicile Uniunii Europene pentru următorul deceniu, oferta culturală a Iașului, precum și să lărgască aria de adresabilitate a acestei oferte către un număr cât mai mare de cetățeni.

b. INFRASTRUCTURA CULTURALĂ A IAȘULUI

1. **Complexul Muzeal Național "Moldova"**, cu 4 secții distincte:

- Muzeul de Istorie (Palatul Culturii, Muzeul Unirii, Palatul de la Ruginoasa, Muzeul Kogălniceanu, Muzeul Cucuteni)
- Muzeul de Artă (Palatul Culturii, Galeria "Victoria")
- Muzeul de Etnografie (Palatul Culturii)
- Muzeul Tehnicii - înregistrarea și redarea sunetului (Palatul Culturii)

2. **Teatrul Național "Vasile Alecsandri"**

3. **Opera Națională Română Iași**

4. **Muzeul Literaturii Române** – cu sediul la Casa Pogor (unde aveau loc întrunirile Societății Junimea). Administrează 11 muzee și case memoriale:

- Casa Dosoftei (Muzeul de literatură și tipărituri vechi)
- Muzeul Teatrului (Casa Alecsandri din Iași)
- Casa memorială „C. Negruzzi” (de la Lunca Prut)
- Casa memorială „Vasile Alecsandri” (din Mircești)
- Bojdeuca „Ion Creangă” (prima casă memorială din țară, 1918)
- Muzeul „Mihai Eminescu” din Copou
- Casa memorială „Mihail Sadoveanu” din Copou
- Casa memorială „Otilia Cazimir”

- Casa „Vasile Pogor” – Muzeu al literaturii moderne și contemporane, unde a fost tipărită pentru prima dată revista *Convorbiri literare* și unde au avut loc conferințele cenaclului literar Junimea
- Casa memorială „George Topîrceanu” (strada Ralet)
- Casa memorială „Mihai Codreanu” (sau Vila Sonet)

5. Biblioteca județeană "Gh. Asachi"

- sediu central (Palatul Culturii)
- filiale municipale (3 în Iași și 2 în Pașcani)
- filiale orășenești (Tg. Frumos, Hîrlău)
- filiale comunale (84)

6. Filarmonica de Stat "Moldova"

7. Teatrul pentru copii și tineret "Luceafărul"

8. Casa de Cultură a Studenților

9. Casa de Cultură a Armatei

10. Casa de Cultură a Sindicatelor

11. Casa de Cultură a Municipiului „Mihai Ursachi”

12. Clubul C.F.R.

13. Școala Populară de Artă

14. Ateneul Tătărași

15. Palatul Copiilor

ALTE MUZEE

16. Muzeul de Istorie Naturală

17. Muzeul Universității „Al. I .Cuza”

18. Muzeul Comunității Evreiești

Alături de aceste instituții publice finanțate de la bugetul de stat sau din bugetele organizatorilor, la Iași funcționează un foarte extins SECTOR INDEPENDENT alcătuit din antreprenori culturali și artiști independenți.

I. METODOLOGIE

Prezenta propunere de strategie reprezintă un efort de sinteză realizat cu instrumentar cantitativ și calitativ, care pleacă de la analiza potențialului cultural și creativ realizată de firma KEA din Bruxelles, în anul 2014 (vezi ANEXA 1), precum și din corelarea datelor oferite de Barometrul Cultural realizat de Centrul de Cercetări Culturale al Ministerului Culturii, în 2009, și integrează rezultatele sondajului privitor la nevoile și practicile de consum cultural realizat în martie - aprilie 2015 de către Fundația Axis a Facultății de Sociologie a Universității ”Alexandru Ioan Cuza” Iași (vezi ANEXA 2).

În construcția cadrului de dezvoltare și în articularea măsurilor și priorităților pentru viitoarea strategie au fost folosite recomandările și strategia de dezvoltare în domeniul creativ propuse de Comisia Europeană prin Direcția Generală Educație și Cultură. Strategia culturală a Iașului pentru următorul deceniu va trebui să rezoneze și să îmbogățească ceea ce a fost definit drept Cadrul strategic de acțiune al Uniunii Europene în domeniul culturii:

- Cultura ca vector de dezvoltare care sporește oferta de locuri de muncă
- Crearea de baze de date și studii de impact capabile să ajute la croirea celor mai potrivite politici culturale locale și regionale
- Crearea de punți de legătură între creatori și toți beneficiarii culturii (public, mediu politic, administrație, mediu privat, mediu academic etc.)
- Sporirea dialogului intercultural
- Dezvoltarea cooperării europene

De asemenea, ea va trebui să cuprindă măsuri pentru finanțarea și dezvoltarea domeniilor de referință urmărite de politicile UE: **industriile creative și audiovizualul.**

II. OBIECTIVE

Luând ca referință cadrul de dezvoltare asumat de Uniunea Europeană, analizând moștenirea culturală și potențialul de dezvoltare al ofertei culturale din Iași, precum și caracteristicile publicului local, pot fi identificate următoarele obiective:

A. Obiective strategice

- a. Transformarea culturii într-un vector de dezvoltare a orașului și a regiunii
- b. Implementarea conceptului de **democrație culturală**
- c. Asumarea de către Iași a rolului de releu regional în domeniul valorilor culturii și democrației europene, precum și a strategiilor de dezvoltare a creativității și a potențialului economic al culturii către orașele partenere Chișinău (Republica Moldova) și Cernăuți (Ucraina)

B. Obiective operaționale

- a. Restaurarea, conservarea și punerea în valoare a patrimoniului mobil și imobil, material și imaterial
- b. Încurajarea creativității și inovației, precum și a excelenței în cultură
- c. Sprijinirea dezvoltării industriilor creative ca vector economic de viitor
- d. Dezvoltarea turismului de patrimoniu și religios, precum și încurajarea ecoturismului și a micilor meșteșugari adiacenți
- e. Sprijinirea accesului la cultură și a programelor culturale cu dimensiune socială, în cartiere și zone defavorizate
- f. Programe de formare a publicului cultural, de educație pentru arte și de educație continuă
- g. Crearea unei platforme de lucru și dialog pentru sectorul independent
- h. Încurajarea și sprijinirea creației video-cinematografice și *new media*

- i. Stabilirea unui program articulat de formare, cooperare și schimb cu orașele partenere din țările vecine, candidate UE
- j. Lărgirea cooperării europene prin activități mai concrete de parteneriat și coproducții în domeniul artistic, în special pe componenta creațiilor originale de avangardă și sincretice
- k. Încurajarea programelor de traduceri, de povestiri și istorie orală, care să pună în valoare resursele și identitatea regională

III. DOMENII DE ACȚIUNE

În acord cu obiectivele strategice și tactice, pentru fiecare domeniu de acțiune (cu subdomeniile aferente) va fi identificat, după o scurtă descriere a domeniului, un set de măsuri (M).

a. Patrimoniu și memorie culturală

Al doilea centru din țară ca densitate și vechime a monumentelor, Iașul este unul dintre orașele cele mai importante din România din perspectiva patrimoniului. Atât cel **imobil**, dominat de mari și celebre construcții religioase din Evul Mediu, precum și de conace și clădiri reprezentative pentru secolul al XIX-lea, cât și cel **mobil**, obiecte de tezaur, de artă bisericească sau de arte vizuale din trecut, Iașul are un foarte ridicat potențial turistic, fiind un centru de interes pentru iubitorii de istorie sau pentru turiștii străini. Tot în Iași există piese rare legate de tipografie și industria cărții, pergamente sau piese muzeale de excepțională valoare prezentate publicului de către Complexul Muzeal "Moldova", exponate din marile șantiere arheologice, precum și spectaculoase exemplare din patrimoniul natural, la Grădina Botanică, în parcurile publice sau în alte locuri din oraș. În fine, tot pe linia patrimoniului, există numeroase monumente de for public legate de istoria orașului, care mobilează centrul transformându-l, nu de puține ori, într-un muzeu în aer liber.

Măsura (M1): Intervenție directă sau cofinanțare, în măsura existenței resurselor necesare, pentru salvarea patrimoniului prin restaurare și amenajare.
Priorități: Muzeul Municipal, Sala Filarmonicii și Casa Braunstein.

Măsura (M2): Punerea în valoare a patrimoniului prin finanțare sau cofinanțare a unui program coerent de publicații, tipărite sau *online*, precum și a

formelor audio-video de prezentare dedicate monumentelor și istoriei orașului cu rol științific, informativ și turistic, în română și în traduceri. Un interes special îl reprezintă susținerea, în viitor, a programului european de digitizare a patrimoniului de la Arhivele Statului și de la muzee. Titlul programului: *Memoria cetății, Istoria orașului*.

Un loc special în partea de reprezentare istorică și de centru spiritual al regiunii îl ocupă patrimoniul ortodox al Mitropoliei Moldovei și Bucovinei, precum și pelerinajul creștin la moaștele Sf. Parascheva, cel mai important moment al anului în care Iașul devine destinație turistică și care aduce cele mai mari venituri atât pentru administrație, pentru biserică, dar și pentru meșteșugari și mici antreprenori creativi.

Măsura (M3): susținerea, prin finanțări multiple, de la buget, din programe europene sau prin parteneriate public-private, a unui proiect de anvergură de creare a unui itinerar turistic de patrimoniu, gândit sub formă de pelerinaj, după modelele existente în Europa (Spania, Grecia, Norvegia), care să pună în valoare patrimoniul creștin din mănăstirile din Moldova (inclusiv din Republica Moldova), sub forma ecoturismului și a turismului de patrimoniu. Va trebui construit un Master Plan care să includă elementele de dezvoltare locală din jurul fiecărei mănăstiri, să dezvolte infrastructura necesară și să construiască facilitățile minimale pentru asigurarea turiștilor. De asemenea, va trebui construit un program de vizibilitate și marketing care să lege acest pelerinaj de traseele existente în Europa și să transforme Iașul într-o destinație turistică unică în România. Ca o primă etapă a acestui proiect pe termen lung, Iașul trebuie să-și consolideze rolul de centru logistic pentru programele turistice de patrimoniu, către mănăstirile din oraș și din regiune. Titlul programului: *Calea monahismului ortodox în Moldova*.

În ceea ce privește muzeele, Iașul acoperă o gamă largă de tipologii muzeale precum cele clasice de artă, istorie, etnografie sau muzee speciale, unice în țară precum Muzeul Științei și Tehnicii din cadrul Complexului Național Muzeal "Moldova", una dintre cele mai mari și reprezentative instituții de profil din țară. Există apoi cea mai întinsă rețea de case memoriale literare din România, în cadrul Muzeului Literaturii Române sau excepționalul muzeu privat realizat de Universitatea "Al.I.Cuza" din Iași. Primăria și-a asumat și crearea unui muzeu al orașului, Muzeul Municipal Iași, cu o tematică aflată în lucru.

Măsura (M4): Lansarea și cofinanțarea unui proiect care să reunească în spațiul virtual o prezentare detaliată a istoriei politice, instituționale și culturale a orașului prin digitizarea și urcarea pe internet a imaginilor reprezentative din istoria orașului, din principalele puncte de interes turistic și cu linkuri la itinerariile virtuale ale muzeelor existente în Iași. Titlul posibil al proiectului: *Iasi online*.

b. Excelența culturală

Cu o viață artistică instituționalizată încă de la începutul secolului al XIX-lea, cu priorități naționale în domeniul artelor spectacolului, al literaturii și artelor vizuale, Iașul este un centru cultural de anvergură cu o ofertă artistică la o cotă valorică importantă în istoria recentă. Cu o politică publică susținută de încurajare a tipăriturilor culturale, a debutului și a originalității, atât administrația locală, cât și cea centrală sau mediul privat au sprijinit, după puteri, cu limitări bugetare inevitabile, dezvoltarea proiectelor culturale inovatoare, originale și valoroase. Totuși, atât marile instituții culturale, cu o cotă de reprezentativitate foarte ridicată, precum Filarmonica, Opera, Teatrul Național sau Teatrul "Luceafărul", Muzeul Literaturii sau asociațiile de creatori (Uniunea Scriitorilor, a Artiștilor Plastici sau a

Compozitorilor), precum și sectorul independent au nevoie, în continuare, de resurse mult mai consistente pentru a păstra ștacheta valorică a manifestărilor lor la standardul cerut de anvergura Iașului.

Măsura (M5): continuarea sprijinirii marilor manifestări, cu dimensiune internațională, precum FILIT, FIE, FITPT, FMM și diversificarea acestor manifestări care promovează excelența culturală, precum și alcătuirea unui proiect de invitații la Iași adresat unor mari artiști și profesori din domeniu. Numele propus al programului: *Plus Cultura*.

Măsura (M6): încurajarea instituțiilor și a organizațiilor neguvernamentale pentru organizarea de concursuri, finanțări pentru debut, stagii de formare și burse de specializare pentru tineri talentați din toate domeniile artistice care să poată fi sprijiniți prin programul specializat al Primăriei.

c. Educație și acces la cultură

Unul dintre conceptele centrale ale strategiilor pe termen lung în domeniul dezvoltării culturii în Uniunea Europeană este cel de democrație culturală. El marchează nevoia adoptării unui set de măsuri și a identificării de acțiuni eficiente care să poată fi puse în practică referitoare la dimensiunea educativă și socială pe care cultura trebuie să o asume în fața cetățenilor. Dacă excelența culturală se adresează publicului cultivat, din ce în ce mai puțin numeros ca efect al degradării ofertei culturale în societatea modernă sufocată de programele submediocre ale televiziunilor comerciale și a invaziei, la nivel popular, a produselor subculturale și a kitsch-ului, democrația culturală încearcă să introducă programe cu efect formativ care să ajungă și la cetățenii marginali, defavorizați din punct de vedere financiar sau educațional. De aceea, o direcție esențială de acțiune în viitor este

legată de nevoia formării unui public capabil să discearnă valoarea de non-valoare, precum și de asigurarea accesului la produse culturale de calitate pentru publicul defavorizat social.

În Iași, există două instrumente instituționale apte pentru a dezvolta astfel de proiecte - Ateneul Tătărași, Casa de Cultură a Municipiului și bibliotecile publice, dar trebuie dezvoltate cât mai multe proiecte pe această direcție esențială pentru dimensiunea civică, integratoare pe care trebuie să o asume cultura în secolul al XXI-lea.

Măsura (M7): sprijinirea și cofinanțarea de programe educative pentru arte, fie ele concerte școală, spectacole interactive, concursuri de aptitudini, încurajarea lecturii sau campanii media de informare și formare a publicului. Aici pot fi, de asemenea, sprijinite programe consistente de promovare a creativității și valorilor artistice în școli. Nume posibil al programului: *Publicult*.

Măsura (M8): asigurarea, prin cofinanțare săptămânală, a unui număr de bilete de intrare la instituțiile partenere, pentru liceeni, pensionari și a unor membri din familiile sărace, prin înscrierea lor într-o bază de date care să le asigure, la cerere, accesul la numărul limitat de bilete al programului. Numele programului poate fi: *Acces la Cultură*.

Măsura (M9): continuarea programului de evenimente muzicale și artistice, de toate genurile, prezentate în aer liber, cu caracter gratuit, oferit cetățenilor din cartiere. Numele programului: *Cultura în Cartier*.

d. Creativitate și inovație

În contextul în care sectorul creativ s-a dovedit a fi, în ultimul deceniu și jumătate, cel mai dinamic motor de dezvoltare economică și unul dintre puținele sectoare ce au generat creșterea numărului locurilor de muncă, el a fost individualizat ca o prioritate pentru strategiile de viitor în toate țările europene și nu numai. Identificat în competiția națională organizată de British Council, în 2005, drept *Creative City*, Iașul a reprezentat România în rețeaua regională Sud-Est Europeană a orașelor creative în perioada 2005-2007. Cu un prim efort de cartare a companiilor locale care ar putea forma o masă critică pentru dezvoltarea orașului, realizat în 2006, precum și cu o recunoaștere a necesității dezvoltării acestui sector, așa cum a fost ea cuprinsă în Strategia de Dezvoltare Durabilă Iași 2020, industriile creative trebuie să constituie, în viitor, pivotul central pe care se va articula strategia culturală a orașului. Ele constituie, de altfel, singurul canal eficient pentru accesarea, în parteneriat cu organizații europene din alte țări, a finanțărilor cuprinse în singurul program de finanțare dedicat culturii din UE: *Creative Europe*. Alături de patrimoniu și de cultura de vârf, industriile creative și potențialul inovativ tehnic reprezintă principalele resurse ale orașului și constituie componentele esențiale, alături de învățământul superior și de rolul de centru spiritual regional al Mitropoliei, care configurează brandul municipiului.

Industriile creative reprezintă, alături de turismul cultural și de patrimoniu, principalele resurse care pot genera interes și investiții pentru Iași, și, din aceste motive, acest domeniu trebuie considerat o **prioritate** pentru strategia culturală pe următorii zece ani.

Măsura (M10): realizarea, în timpul cel mai scurt, împreună cu alți parteneri (Camera de Comerț, ONG-uri etc.) a unei baze de date extinse cuprinzând informațiile la zi despre operatorii instituționali sau antreprenorii privați care desfășoară activități în domeniul industriilor creative din Iași, Chișinău și Cernăuți, precum și din toată Regiunea de N-E. Numele programului: *Mapping Creative Iasi*.

Măsura (M11): crearea mecanismelor de sprijin și de încurajare a colaborării și interacțiunii dintre firmele și antreprenorii din domeniu. Trebuie create și susținute evenimente comune și dezvoltat un centru de activitate care să ofere toate facilitățile necesare funcționării și dialogului. Numele posibil al proiectului: *Crearea unui centru internațional al creativității și al dialogului cultural*.

Măsura (M12): transformarea orașului în cea mai importantă interfață regională în domeniul dezvoltării și cooperării pentru industriile creative din zonă, din Europa și din Republica Moldova și Ucraina. Crearea de evenimente internaționale care să se focalizeze pe acest potențial al Iașului, cum ar putea fi un târg internațional de design, spre exemplu. Titlul proiectului: *Iasi – Creative Hub*.

IV. CULTURA – MOTOR DE DEZVOLTARE

Cele cinci decenii de comunism care au marcat a doua jumătate a secolului XX în România au lăsat o puternică amprentă asupra modului în care oamenii de cultură, dar și ceilalți cetățeni, percep cultura. Anexată la mașinăria atotstăpânitoare a propagandei, cultura oficială, singura acceptată de organele de partid, era în întregime subvenționată, iar autorii canonici, "tovarăși de drum" ai comuniștilor, aveau un statut privilegiat (case, mașini, onoruri și onorarii imense, tiraje foarte mari și acces la toate resursele nomenclaturii). După căderea comunismului, acumularea sălbatică de capital a generat un efect invers: a fost generalizat comportamentul primitiv utilitarist, prezent și azi în mentalitatea multor oameni de afaceri și politicieni, potrivit căruia **cultura consumă resurse** și nu se justifică, într-un oraș ca Iașul, cheltuieli atât de mari pentru funcționarea instituțiilor culturale. În contextul în care, cu excepția unor manifestări de anvergură, finanțate separat, instituțiile au, de regulă, bugete la limita supraviețuirii, se impune o schimbare de paradigmă asupra modului în care sunt percepute instituțiile culturale de către comunitate. Asta cu atât mai mult cu cât o strategie pe termen lung presupune o planificare a bugetelor virtuale, iar o acțiune profesionistă de modificare a percepției greșite asupra culturii, de nuanțare între amuzament subcultural și eveniment cultural autentic, cu impact formativ, se impune.

Trebuie subliniat, de la bun început, faptul că **potențialul cultural al unui oraș este o componentă decisivă pentru standardul de viață** din acel loc. Astfel, mediul de afaceri trebuie să înțeleagă că este obligația lui de a susține viața culturală de calitate, fie doar și pentru faptul că astfel crește implicit și nivelul de

valoare a afacerii proprii sau gradul de atractivitate pentru investiții. Un oraș mare, cu o ofertă culturală mai diversificată și mai atractivă este, în egală măsură, o țintă și pentru consumatori și pentru investitori.

În al doilea rând, pentru autoritățile locale, cultura trebuie valorizată nu pentru capacitatea de a fi instrumentalizată în acțiuni electorale, ci pentru prestigiul și valoarea adăugată pe care le conferă orașului, sporindu-i, cum spuneam, nivelul de calitate a vieții.

De aceea, cultura trebuie privită ca investiție și municipalitatea are obligația de a corobora dezvoltarea culturii din oraș cu proiectele de investiții complementare, în infrastructură și urbanism. Primăria trebuie să fie, preponderent, un **facilitator** între producătorii de cultură și beneficiarii ei, cetățenii de toate gradele de educație și mediul de afaceri.

Măsură (M13): continuarea și finalizarea programului de regenerare urbană și de redesenare urbanistică a "Axei culturale" (cu investiții, amenajări, soluții urbanistice moderne, sprijinite de comunitate) de la Palatul Culturii la Breazu. Inclusiv cu program de achiziții pentru domeniul privat al Primăriei și cu facilități pentru dezvoltatorii de servicii turistice și culturale din zonă.

Măsură (M14): reabilitarea și amenajarea Palatului Braunstein cu facilități de birouri, cafenea, restaurant și spațiu expozițional pentru crearea unui centru destinat tinerilor antreprenori din industriile creative. Este o direcție care ar putea oferi cadrul necesar activităților propuse în măsura 11 (**M11**).

Măsură (M15): realizarea unei investiții noi în care să funcționeze un Centru de arte contemporane, cu dominantă pe *New Media* și arte vizuale, dar și cu posibilitatea de a organiza spectacole, proiecții de film și centre de rezidență. O propunere ar putea fi preluarea și dezvoltarea spațiului de la fostul cinematograful Victoria.

Măsură (M16): crearea unui solid parteneriat public-privat în vederea susținerii financiare a programului cultural pentru anul 2021, prevăzut în dosarul de candidatură a orașului pentru titlul de Capitală Europeană a Culturii, pentru a-l putea pune în practică și în eventualitatea că acest titlu nu va fi acordat Iașului.

V. DIMENSIUNEA EUROPEANĂ A CULTURII IEȘENE

Punctul nodal în care se intersectează toate planurile de acțiune și strategiile pe termen lung lansate de Uniunea Europeană este gradul lor de adecvare și de promovare a identității europene. Nicio strategie culturală nu poate face abstracție de faptul că apartenența la marea familie a Europei înseamnă atât participarea cu specificul național la concertul european, îmbogățind astfel, prin diversitate, cultura europeană în ansamblul ei, cât, mai ales, capacitatea de a intra în dialog cu alte culturi, de a înțelege și promova diversitatea, dar, în primul rând, capacitatea de a participa la proiecte comune, transfrontaliere, la coproducții itinerate în țările tuturor implicațiilor.

Dimensiunea europeană nu reprezintă, așa cum poate părea la prima vedere, doar stratul de suprafață al moștenirii culturale, al vocației europene a figurilor din trecut sau al afirmării valorilor universaliste, deci și europene, ale culturii locale respective (argumente invocate invariabil de toți cei care au făcut vreodată o prezentare a dimensiunii lor europene), ci presupune o serie de detalii conceptuale și logistice care trebuie integrate în programul pe termen lung al orașului și care trebuie construite și puse în practică împreună cu parteneri din Europa.

Deși există la Iași multe proiecte comune realizate cu parteneri europeni, în special în domeniul educației, realizate de școli, licee sau universități din orașul nostru, colaborarea culturală pe proiecte este slabă în cazul culturii. Iar această slăbiciune este pusă în evidență de evaluatorii de proiecte din străinătate.

Bunăoară, a face un eveniment unde ai invitați din străinătate, precum a fost cazul Festivalului Internațional al Educației (FIE), astfel încât consideri acea manifestare drept "internațională", aduce un punctaj mai mic decât prezentarea

unor produse culturale autohtone pe piața culturală europeană, prin participarea la manifestări sau turnee europene. În astfel de cazuri, dimensiunea europeană este prezentă, dar doar epidermic, iar Iașul, în special grație activității neobosite a centrelor culturale străine, a organizat multe manifestări de acest gen, în care valori europene au fost prezentate publicului local, tot așa cum Filarmonica "Moldova" sau Teatrul pentru Copii și Tineret fac turnee de succes. Iar pentru manifestările complexe la acest nivel, dintre operatorii ieșeni, exemple de urmat rămân, prin organizare, consecvență și calitate a invitațiilor, Festivalul *Periferic* organizat, în anii din urmă, de Asociația "Vector", Festivalul Internațional de Teatru pentru Publicul Tânăr (FITPT) al Teatrului "Luceafărul" (opt ediții), Festivalul Internațional al Muzicii Mecanice (nouă ediții), FILIT (două ediții excelent bugetate).

Faza superioară ca punctaj o reprezintă programele comune de traduceri stabilite între țări și rezidențele pentru artiști din toată Europa. Încurajarea traducerilor, a cooperării și mobilității europene reprezintă direcții esențiale în strategia Uniunii de încurajare a dialogului cultural între țările membre și aceste activități beneficiază de linii speciale de finanțare prin programul *Creative Europe*. Traducerile în sine sunt, desigur, o realitate a oricărui program editorial al editurilor private, deci o componentă de *business* pe care UE nu e neapărat interesată să o sprijine financiar, astfel încât sunt mai degrabă sprijinite programele pe termen lung, care încurajează mai buna cunoaștere a creațiilor din culturile europene prin care țările se traduc reciproc sau creează fluxuri de creație comune în cadrul aceluiși proiect. Dacă activitatea prodigioasă a Polirom-ului poate constitui un argument în favoarea traducerilor ca atare, proiectul de succes al Festivalului Internațional de Literatură și Traduceri (FILIT) ar putea fi dezvoltat și către realizarea unor programe de traducere comune între mai multe țări europene.

Nivelul de punctaj superior, după cum spuneam, este însă adus de parteneriatele dintre instituții sau operatori culturali din țările europene care construiesc împreună un proiect cultural punând la bătaie mijloacele proprii (creative, logistice, financiare) și care, la final, itinerează produsul artistic respectiv în țările de origine și, pe cât posibil, în întreaga Europă. Parteneriatul înseamnă un contract oficial, semnat și parafat, în care entități culturale din cel puțin trei țări fac ceva împreună, de regulă un proiect care merge la concursul european de finanțare *Creative Europe*, iar un exemplu de succes îl reprezintă proiectul internațional făcut de TVR Iași consacrat, anual, filmelor documentare despre fostele capitale europene ale culturii.

Pe scurt, o prioritate din acest punct de vedere, al cooperării culturale cu trei parteneri europeni, o reprezintă găsirea mijloacelor necesare și crearea abilităților potrivite pentru realizarea de proiecte de colaborare și coproducții. Cu excepția programului Teatrului "Luceafărul", care a realizat coproducția *Kajtus, vrăjitorul* după Janusz Korczak cu parteneriate poloneze (Institutul Cărții Cracovia, Institutul Polonez București), celelalte instituții mai au de lucrat în această privință și sprijinirea unor astfel de proiecte trebuie să fie o țintă pentru viitor.

Măsura (M16): crearea și susținerea unor *centre de rezidență* pentru artiști, scriitori și traducători care să lanseze parteneriate regionale și europene ale căror produse să fie itinerate în toate țările participante. Există, într-o formă incipientă, un astfel de program la Muzeul Literaturii, dar experiența europeană a arătat cât de importante sunt aceste centre pentru inovație, pentru dezbateri de idei, lansare de proiecte în parteneriat sau pentru imaginea orașului.

Măsura (M17): crearea unei baze de date, administrată de o organizație neguvernamentală, care să cuprindă orașele înfrățite cu Iașul și toți partenerii posibili pentru a lansa împreună proiecte europene.

Măsura (M18): realizarea unei platforme de sprijin financiar pentru instituțiile și antreprenorii privați care vor să lanseze proiecte europene, dar nu dispun de resursele inițiale.

Un punct special în dezvoltarea relațiilor culturale internaționale îl reprezintă parteneriatul special al municipiului Iași cu municipiile Chișinău (Rep. Moldova) și Cernăuți (Ucraina), față de care Iașul ar trebui să funcționeze ca un releu de transmitere a culturii și democrației europene în următorii ani. Așa cum a fost arătat mai sus, simpla deplasare a unor spectacole, a unor scriitori, artiști sau conferențieri, de o parte și de alta a Prutului, nu este suficientă pentru a da o dimensiune europeană unui astfel de program care începe, firește, cu sprijinul cultural și educativ acordat membrilor comunităților românești din jurul celor două orașe și continuă cu invitațiile reciproce, dar trebuie să se materializeze în proiecte de cooperare culturală și pe sectorul creativ mai elaborate și mai consistente.

Măsura (M19): crearea unui mecanism de colectare și sprijin logistic pentru produse culturale (cărți, albume, filme, DVD-uri educaționale și culturale etc.) necesare școlilor românești din cele două regiuni.

Măsura (M20): realizarea unei platforme comune pentru toți creativii din cele două regiuni care să genereze parteneriate de *business* comune cu Iașul și cu alte firme europene. Această platformă poate fi administrată de antreprenori privați care să lanseze proiecte de cooperare cofinanțate de la bugetul autorităților locale și centrale. Numele programului: *Creative Bridge*.

CONCLUZII

Proiectul de strategie culturală a municipiului Iași creează cadrul unei dezbateri publice, cu factorii politici din Consiliul Local, precum și cu cetățenii interesați de dezvoltarea culturală a orașului lor pentru următorul deceniu.

În acord cu strategia pe termen lung de dezvoltare a culturii elaborată de Uniunea Europeană, proiectul de strategie a municipiului Iași subliniază că, în programul de dezvoltare culturală, armonioasă, care trebuie continuată ca și până în acest moment, pot fi identificate, totuși, următoarele priorități pentru următorul deceniu:

- Adoptarea măsurilor necesare pentru *diversificarea ofertei* culturale a Iașului și pentru **formarea și afirmarea unui public educat**, capabil să discearnă între valoare și non-valoare, care să fie deschis valorilor europene și dialogului intercultural, antrenat să aprecieze creativitatea, inovația și noul în viața culturală.
- **Dezvoltarea turismului cultural și de patrimoniu**, prin măsuri complexe interdisciplinare și finanțări conexe, care să crească potențialul economic al regiunii.
- **Sprijinirea sectorului creativ din Iași, Chișinău și Cernăuți**, pentru a deveni vectorul de dezvoltare regională, creator de noi locuri de muncă.
- **Articularea unui program complex pentru anul 2021**, astfel încât să se construiască, în acord cu prezenta strategie-cadru, un dosar de candidatură pentru ca Iașul să obțină titlul de "Capitală Europeană a Culturii" în acel an.